

Statens vegvesen

Statens vegvesen
Vegdirektoratet
Postboks 8142 Dep.
0033 Oslo

Håndbøkene kan bestilles fra:

Statens vegvesen

Vegdirektoratet

Håndbøkeekspedisjonen

Boks 8142, Dep.,

0033 Oslo

Tlf.: 22073500

Fax: 22073768

E-post: firmapost@vegvesen.no

ISBN 82-7207-488-5

Håndbok 221 Miljøstyring i Statens vegvesen

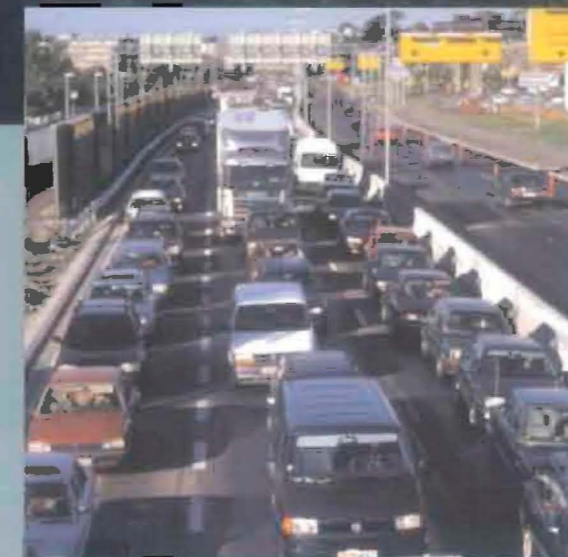

Statens vegvesen

Håndbok 221

Retningslinjer

Miljøstyring i Statens vegvesen

Statens vegvesen

Kvalitetssikring

Miljøstyring i Statens vegvesen

Nivå B

Vegdirektoratets Bibliotek

bnr: 25630

0000256303140

September 1999

Håndbøker i Statens vegvesen

Dette er en håndbok i Vegvesenets håndbokserie, en samling fortløpende nummererte publikasjoner som først og fremst er beregnet for bruk innenfor etaten.

Håndbøkene kan kjøpes av interesserte utenfor Statens vegvesen til den prisen som er oppgitt i håndbokoversikten – håndbok 022.

Det er Vegdirektoratet som har hovedansvaret for utarbeidelse og ajourføring av håndbøkene.

Ansvar for grafisk tilrettelegging og produksjon har Grafisk senter i Vegdirektoratet.

Vegvesenets håndbøker utgis på to nivåer:

Nivå 1 - Rød farge på omslaget:

Omfatter forskrifter, normaler og retningslinjer godkjent av overordnet myndighet eller av Vegdirektoratet etter fullmakt. Denne typen håndbøker er obligatoriske og skal følges.

Nivå 2 - Blå farge på omslaget:

Omfatter veiledninger, lærebøker og vegdata godkjent av den avdeling som har fått fullmakt til dette i Vegdirektoratet. Bør følges.

Omslagsfoto:

Hovedbilde forside: Olav Handeland, Statens vegvesen, Sogn og Fjordane.

Lite bilde: Trond Isaksen.

Miljøstyring i Statens vegvesen

Nr. 221 i Vegvesenets håndbokserie

Opplag: 3000

Trykk: Grafia kommunikasjon AS

ISBN: 82-7207-488-5

Forord

Denne håndboka skal legges til grunn for styringen av Statens vegvesens aktiviteter som angår det ytre miljøet. Målet er å bidra til en bærekraftig utvikling ved å minske miljøbelastningen og legge til rette for og gjennomføre forbedringer på miljøområdet.

Håndboka er på nivå 1 i etatens håndboksystem (*skal følges*) og nivå B i kvalitetssystemet (*felles for hele etaten*), og gjelder for alt arbeid i Statens vegvesen. Den beskriver miljøpolitikken, stiller krav til miljøstyringssystemet og hvordan miljøarbeidet i Statens vegvesen skal organiseres og drives.

Vegdirektøren har det overordnede ansvaret for miljøarbeid og miljøstyring i Statens vegvesen. Kvalitets-, helse-, miljø- og sikkerhetsstaben bistår vegdirektøren med utviklingen og samordningen av miljøstyring på etatsnivå.

Vegsjefen har ansvaret for miljøstyring og lokal tilrettelegging av miljøstyringssystemet.

Denne håndboka skal bidra til å sikre at alt arbeid i Statens vegvesen utføres i tråd med etatens hensikt, visjon og miljøpolitikk. Statens vegvesen tilstreber riktig kvalitet på alt arbeid.

Håndboka er basert på NS-ISO 14004 «Miljøstyringssystemer», og på prinsippene i håndbok 144 «Kvalitetshåndbok for Statens vegvesen, nivå A». ISO-standarden definerer «miljøstyringssystem» slik: «Den delen av det totale styringssystemet som omfatter organisasjonsstruktur, planleggingsaktiviteter, ansvarforhold, praksis og prosedyrer, prosesser og ressurser for å utforme, iverksette, oppnå, gjennomgå og holde ved like miljøpolitikken.»

Vegdirektoratet, 9. september 1999

Olav Sjøfteland

Olav Sjøfteland

Hensikten

Statens vegvesen tar ansvar for vegen og trafikken i arbeid for et bedre samfunn.

Visjonen

Landet er bundet sammen på en miljøvennlig, trygg og effektiv måte

Vi bidrar til trivelige og levedyktige lokalsamfunn

Det er enkelt og det gir positive opplevelser å være trafikkant

Vi er verdsatt som en konkurransedyktig og kreativ etat

Vårt arbeid er preget av respekt og omtanke for medmennesker

Kvalitetspolitikk for Statens vegvesen

Kvalitet skal prege alt arbeid som utføres i og for Statens vegvesen. Målet er å gjøre de riktige tingene til rett tid og til riktig kvalitet og pris. Vår virksomhet skal kjennetegnes ved at kravene til kvalitet blir oppfylt, at forbedringer oppnås og blir dokumentert.

Kvalitet i Statens vegvesen betyr først og fremst at vi tilstreber å nå de overordnede mål for vår virksomhet og at vi kontinuerlig søker å tilfredsstille vegbrukernes og naboenes behov for fremkommelighet på vegnettet, samt for trafikksikker og miljøvennlig transport av personer og gods.

Det skal fastsettes krav til kvalitet for produkter og tjenester innenfor alle sentrale arbeidsområder i Statens vegvesen. Kravene til kvalitet skal bygge på gjeldende lover og forskrifter og etatens egne retningslinjer, rundskriv mv.

Innhold

1. Innledning	
1.1 Formål med håndboka	7
1.2 Samordning av miljøstyring og øvrig kvalitetsarbeid	7
1.3 Miljøbegrepet	7
1.4 Ytre miljø – indre miljø	9
1.5 Modell for miljøstyringssystemet	9
2. Miljøpolitikk for Statens vegvesen	11
3. Organisering og ansvar	12
3.1 Vegvesenets organisasjon	12
3.2 Ansvar	12
4. Planlegging	14
4.1 Styrende dokumenter	14
4.2 Miljøaspekter og miljøpåvirkninger	14
4.3 Miljømål	15
4.4 Anskaffelser/kontrahering	15
4.5 Erfaringsoverføring	15
5. Iverksetting og drift	16
5.1 Kompetanse	16
5.2 Motivering	16
5.3 Dokumentasjon	16
5.4 Kommunikasjon	16
5.5 Rapportering	17
6. Måling og evaluering	18
6.1 Kontroll	18
6.2 Revisjoner	18
6.3 Avvik, korrigerende og forebyggende tiltak	18
6.4 Registreringer	18
7. Ledelsens gjennomgang	19
Vedlegg:	
Vedlegg 1: Terminologi	20
Vedlegg 2: Lover, håndbøker mv.	23
Vedlegg 3: Standarder i ISO 14000-serien	27

1. Innledning

1.1 Formål med håndboka

Denne håndboka gir reglene for miljøstyring i Statens vegvesen. Håndboka beskriver etatens miljøpolitikk og setter krav til miljøstyringen i Statens vegvesen. Håndboka skal sikre at Vegvesenets miljømål blir fastsatt, integrert, oppnådd, vedlikeholdt og forbedret i alt arbeid i etaten.

Miljøstyringssystemet skal bidra til systematikk, ensartet behandling og kontinuerlige miljøforbedringer i Statens vegvesen, ved å fordele ressurser, pålegge ansvar og å bedømme praksis, prosesser og prosedyrer.

Hensikten med håndboka er å:

- sikre at miljøhensynet blir integrert i etatens totale virksomhet
- forebygge og løse miljøproblemer i forkant (føre-var prinsippet)
- sikre at lover og regler på miljøområdet overholdes
- sikre at rammer fra overordnet myndighet overholdes
- sikre at etaten setter relevante miljømål
- gi et felles grunnlag for det systematiske miljøarbeidet
- sikre effektiv styring og kontinuerlig forbedring av miljøarbeid
- danne grunnlag for gjennomføring av miljørevisjoner

1.2 Samordning av miljøstyring og øvrigkvalitetsarbeid

Miljøstyringssystemet er en integrert del av vegvesenets kvalitetssystem. Det bygger på de samme prinsippene og arbeidsmetodene som det øvrige kvalitetsarbeidet, jf. håndbok 144, Kvalitetshåndbok for Statens vegvesen og «Strategier for kvalitetsutvikling i Statens vegvesen 1996-2001,» begge dokumenter på nivå A i kvalitetssystemet. Miljøstyringssystemets plass i kvalitetssystemet illustreres i figur 1.1.

Denne håndboka er på nivå B, og gjelder for alle aktiviteter som utøves av Statens vegvesen. Innholdet i håndboka er styrende for kvalitetshåndbøkene på nivå C.

1.3 Miljøbegrepet

Statens vegvesen skal benytte den terminologien som er gitt i de internasjonale miljøstandardene i ISO 14000-serien og i ISO-standardene for øvrig (se også vedlegg 1).

Miljø

Omgivelsene for en organisasjons virksomhet, inkludert luft, vann, jord, naturressurser, planteliv, dyreliv, mennesker, og deres innbyrdes forbindelse.

Miljøaspekt

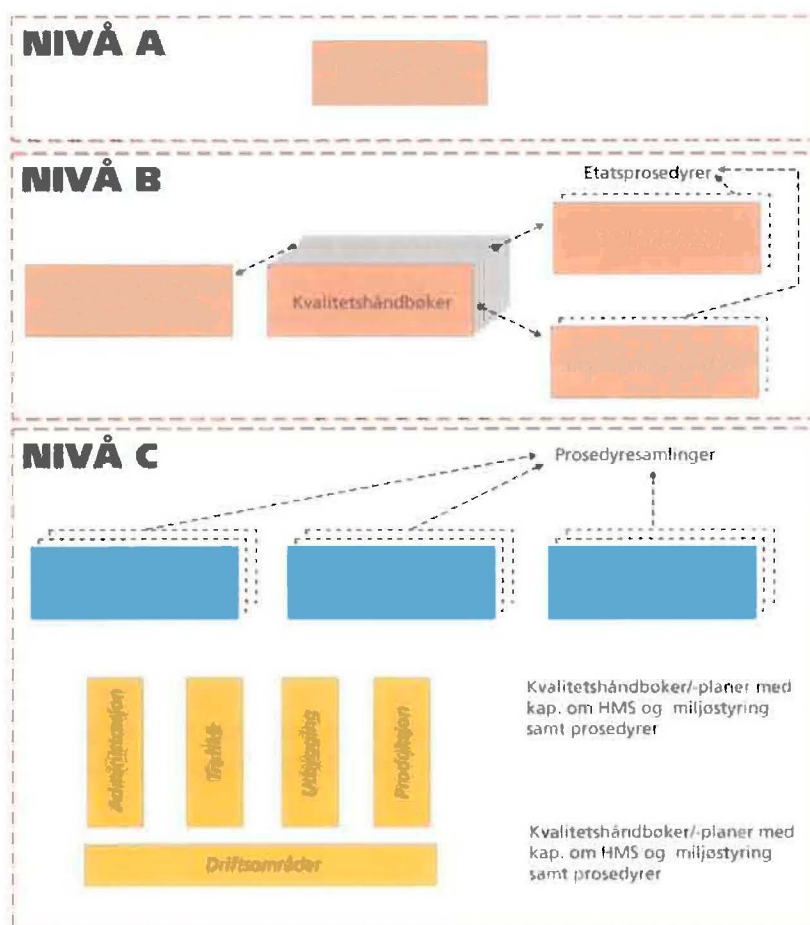
Del av en organisasjons aktiviteter, produkter eller tjenester som kan innvirke på miljøet.

Miljøpåvirkning

Enhver endring i miljøet, enten den er ugunstig eller fordelaktig, som helt eller delvis skyldes en organisasjons aktiviteter, produkter eller tjenester.

Miljøstyringssystem

Den delen av det totale styringssystemet som omfatter organisasjonsstruktur, planleggingsaktiviteter, ansvarsforhold, praksis, prosedyrer, prosesser og ressurser for å utforme, iverksette, oppnå, gjennomgå og holde ved like miljøpolitikken.

Ansvar for dokumentene:
 Nivå A og B : Vegdirektoratet
 Nivå C : Vegkontorene og avdelingene i Vegdirektoratet

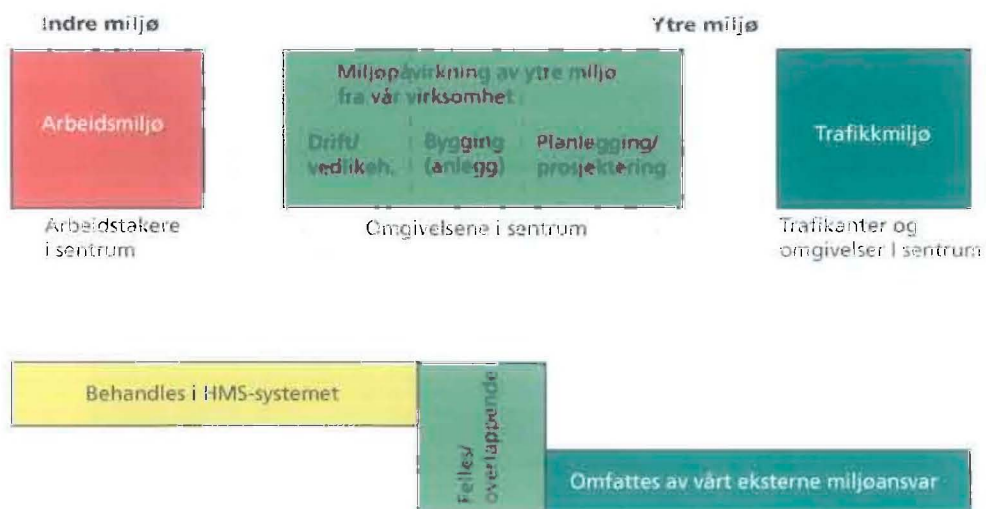
Figur 1.1 Kvalitetssystemet i Statens vegvesen

1.4 Ytre miljø – indre miljø

Avgrensningen mellom ytre miljø og miljøaspektene som inngår i HMS-området er illustrert i figur 1.2. HMS-håndboka dekker arbeidsmiljø (indre miljø) og spesielle ytre miljøforhold som følger av forurensningsloven og HMS-forskriften.

Disse eksemplene er forhold i ytre miljø som må samordnes mellom kvalitets-, HMS- og miljøstyringssystemet:

- avfall og gjenvinning
- forsvarlig håndtering av restavfallet
- forurensninger fra bygge- og anleggsvirksomhet
- forurensninger fra drift og vedlikehold
- forurensninger fra asfalt- og pukkverk
- prosess- og sanitæravløp fra egen virksomhet

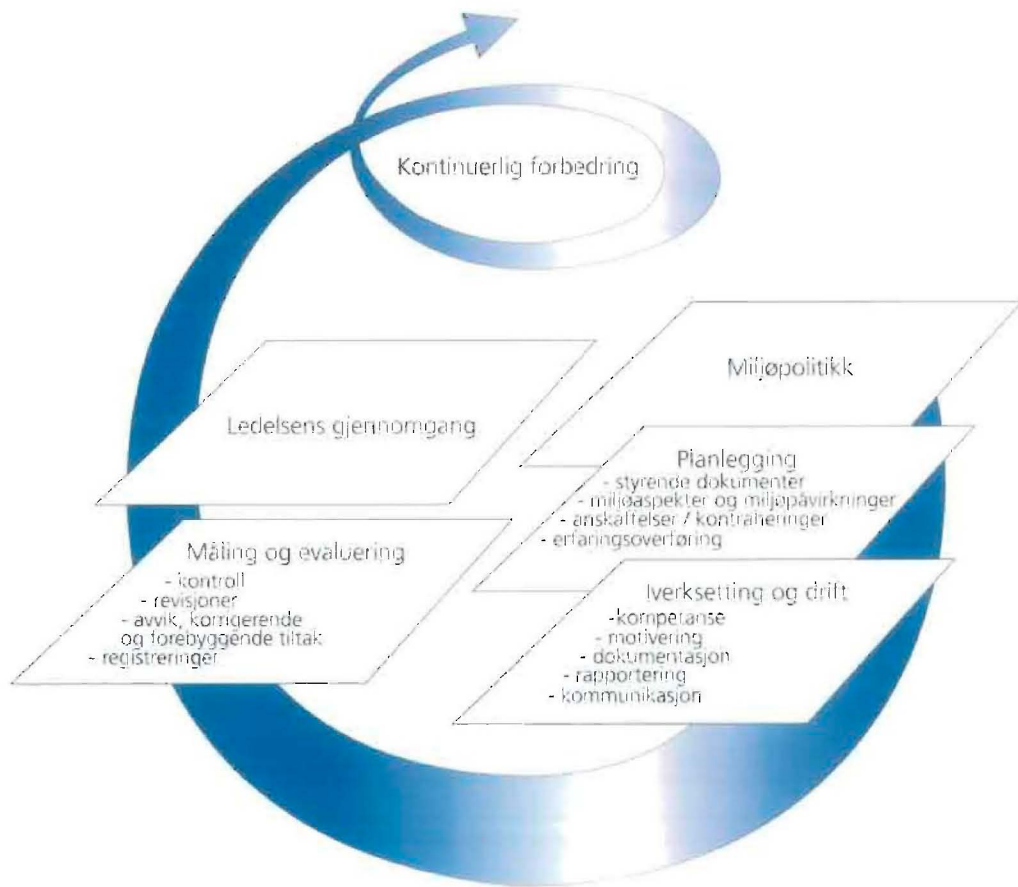

Figur 1.2 Forholdet mellom ytre miljø og HMS

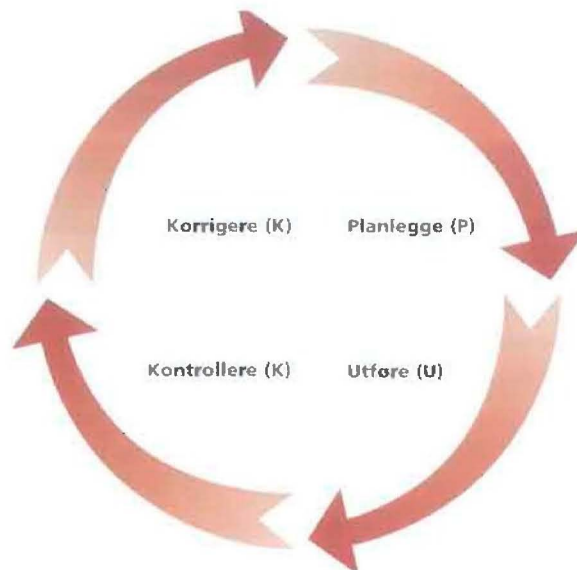
1.5 Modell for miljøstyringssystemet

Miljøstyringssystemet i Statens vegvesen skal følge prinsippene i ISO 14000-serien. Modellen for miljøstyringssystemet (figur 1.3) viser de ulike aktivitetene satt inn i en helhet, og den kontinuerlige prosessen fra gammel til ny standard.

Et viktig prinsipp i kvalitetssystemet er systematisk og kontinuerlig forbedring. For å oppnå det, må det sikres kontroll og styring av arbeidsprosessene. «PUKK»-hjulet skal anvendes også i miljø-sammenheng, se figur 1.4. En arbeidsprosess starter med planlegging (P) deretter følger utførelse (U), og ender opp med kontroll (K) og ved behov korrigerende (K) i den hensikt å sikre miljøet. Denne prosessen bidrar til systematisk og kontinuerlig forbedring.

Figur 1.3 Modell for miljøstyringssystem etter ISO 14000-serien.

Figur 1.4 PUKK-hjulet, fra håndbok 144

2. Miljøpolitikk for Statens vegvesen

De politiske myndighetene har vedtatt en rekke miljøpolitiske prinsipper og mål i arbeidet med å legge forholdene til rette for et bedre miljø. St meld nr 58 (1996–97) danner grunnlag for utformingen av miljøpolitikken. «Offentlig sektor skal være en drivende kraft og gå foran i arbeidet for et økologisk bærekraftig samfunn.»

Hensynet til miljø står sentralt i Statens vegvesen. Det kommer til uttrykk gjennom vår miljøpolitikk, som bygger på etatens hensikt, visjon og kvalitetspolitikk, se side 4.

Statens vegvesens miljøpolitikk:

Statens vegvesen skal arbeide for en bærekraftig utvikling ved blant annet å forebygge og minimalisere veg- og trafikksystemets negative miljøpåvirkninger for mennesker og natur.

Vegvesenets miljøstyring skal være ledelsesbasert og kjennetegnes ved at gitte miljøkrav blir oppfylt, samt ved at forbedringer oppnås og blir dokumentert. Det skal brukes kostnadseffektive virkemidler.

Statens vegvesen skal fremme renere teknologi, effektiv ressursbruk og energiøkonomisering, og skal vurdere de miljømessige konsekvensene før oppstart av nye aktiviteter.

Miljøhensyn skal trekkes inn i ledelsens beslutninger på alle nivåer, og etaten skal motivere og utdanne medarbeidere til å handle i overensstemmelse med etatens miljøpolitikk.

Statens vegvesen skal stille samme krav til eksterne og interne leveranser.

Statens vegvesen skal kommunisere åpent om sin miljøpolitikk, om miljøkonsekvenser av etatens aktiviteter og om sin løpende miljøinnsats.

3. Organisering og ansvar

3.1 Vegvesenets organisasjon

Vegdirektoratet er et frittstående direktorat under Samferdselsdepartementet, og utgjør sentraladministrasjonen i Statens vegvesen. Vegdirektøren er øverste leder i Statens vegvesen.

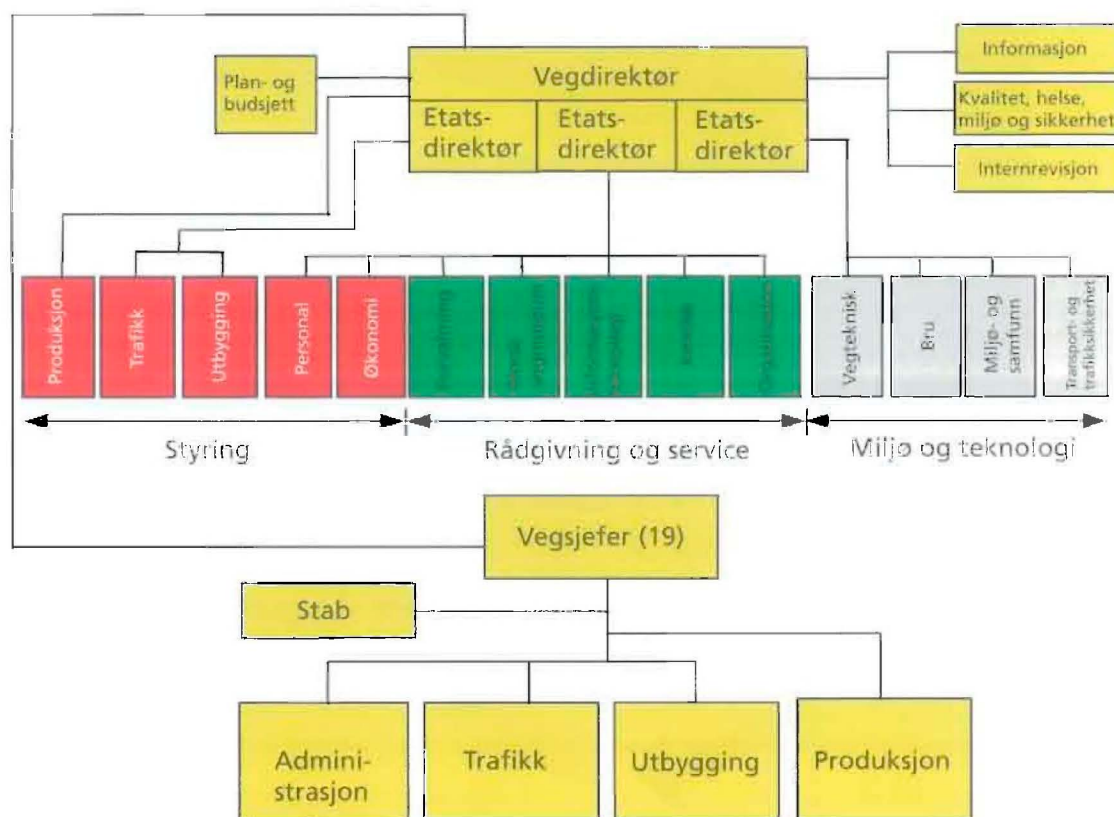
Ytre etat består av et vegkontor i hvert fylke, med en vegsjef som øverste leder.

I riksvegspørsmål er Statens vegvesen underlagt Samferdselsdepartementet. I fylkesvegspørsmål er vegsjefen underlagt fylkeskommunen.

3.2 Ansvar

Vegdirektøren har det overordnede ansvaret for miljøstyring i Statens vegvesen og tilrettelegging av miljøarbeidet på etatsnivå.

Etatsledelsen og lederne av styringsavdelingene i Vegdirektoratet har ansvaret for gjennomføring og videreutvikling av miljøstyringssystemet innenfor sine respektive ansvarsområder, både i egne enheter i Vegdirektoratet og på nivå B. Andre avdelings-

Figur 3.1 Organisasjonskart for Statens vegvesen

ledere og stabslederne i Vegdirektoratet har ansvaret for gjennomføring og videreutvikling av miljøstyringssystemet i sine enheter.

Vegsjefen har ansvaret for miljøstyringen og tilrettelegging av miljøarbeidet ved det enkelte vegkontoret.

Vegkontorene og avdelingene/stabene i Vegdirektoratet skal innenfor sine ansvarsområder sikre gjennomføring av miljøpolitikken og at etatens miljømål blir nådd. I hele etatens organisasjon er ansvaret for miljø og miljøstyring et linjeansvar. For å iverksette og kontrollere miljøstyringssystemet må ledelsen skaffe de ressursene som er nødvendige.

Kvalitets-, helse-, miljø- og sikkerhetsstaben (K-HMS-staben) bistår vegdirektøren i miljøstyringen ved bl.a. å koordinere ajourhold og videreutvikling av det overordnede miljøstyringssystemet i Statens vegvesen. K-HMS-staben kan gi råd og yte tjenester til Vegdirektoratets avdelinger og vegkontorene for å følge opp miljøstyringen i etaten. Det kan skje gjennom aktiv bruk av miljørevisjoner, tiltak innenfor opplæring og informasjon, mv.

Personell som leder, utfører, verifiserer og validerer arbeid som påvirker miljøet skal ha et klart og dokumentert ansvar. Det skal klargjøres i kvalitetshåndbøker, kvalitetsplaner, mv. hvor ansvaret for miljøstyringen ligger. Det skal også sikres at miljøkravene blir fulgt opp av konsulenter og entreprenører som utfører arbeid for Statens vegvesen.

Vegkontorene skal ha en miljøkoordinator som bistår vegsjefen, linjeledere og kvalitetsledere ved gjennomføringen av miljøstyringen. Miljøkoordinatorens oppgaver er av miljøfaglig rådgivende og koordinerende art. Stillingen må ikke defineres slik at det skapes tvil om at miljøstyringen er et klart linjeansvar.

Alle tilsatte plikter å følge opp og bidra til å utvikle miljøarbeidet på sine arbeidsområder.

4. Planlegging

4.1 Styrende dokumenter

Lover og forskrifter, spesielle tillatelser og dispensasjoner med hjemmel i disse, utgjør sammen med håndbøkene i Statens vegvesen de styrende dokumentene for etatens virksomhet på miljøområdet. Statens vegvesen må også forholde seg til en rekke internasjonale avtaler og konvensjoner.

I vedlegg 2 er det gitt en rekke eksempler på styrende dokumenter i miljøstyringssystemet.

Statens vegvesen skal være oppdatert på nasjonale og internasjonale krav og sørge for å ha et system som gjør dokumentene kjent og tatt i bruk.

Vegdirektoratet skal holde oversikt over gjeldende landsdekkende lover, forskrifter og etatens håndbøker. Vegdirektoratets ledelse og styringsavdelingene har ansvar for at avdelingene i direktoratet og det enkelte vegkontoret har tilgang til og er oppdatert på disse.

Vegkontorene skal ha oppdatert oversikt over lokale/regionale styringsdokumenter. Linjeledere plikter å holde seg orientert til enhver tid.

4.2 Miljøaspekter og miljøpåvirkninger

En miljøgjennomgåelse som kartlegger Vegvesenets faktiske status på miljøområdet skal danne grunnlaget for miljøstyringen.

Miljøaspekter ved Vegvesenets aktiviteter skal vurderes i forhold til de miljøvernpolitiske resultatområdene, se figur 4.1, men ikke begrenses til disse.

Vegkontorene og avdelingene i Vegdirektoratet skal dokumentere miljøaspekter, samt bedømme miljøpåvirkningene. De ulike avdelingene og seksjonene skal innenfor sine ansvarsområder kart-

Miljøvernpolitiske resultatområder

1. Vern og bruk av biologisk mangfold
2. Friluftsliv
3. Kulturminner og kulturmiljø
4. Hav- og vannforurensning
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier
6. Avfall og gjenvinning
7. Klimaendringer, luftforurensninger og støy

Figur 4.1 De miljøvernpolitiske resultatområdene (St meld nr 58, 1996–97). Allerede erkjente miljøaspekter dokumenteres i vegkontorenes årsrapport i henhold til kontrakten mellom vegdirektør og vegsjefen. Enkelte områder blir også heltidvis dekket av HMS-håndboka.

legge de aktivitetene, produktene og tjenestene som kan innvirke på miljøet og omfanget av dem, for å fastsette hvor betydelig miljøpåvirkningen er.

4.3 Miljømål

Statens vegvesen skal fastsette og dokumentere egne miljømål etter en vurdering av miljøpåvirkningene. Målene skal være i samsvar med etatens hensikt, visjon og miljøpolitikk, og skal ta hensyn til berørte parter. Statens vegvesens miljømål skal brytes ned til delmål for hver prosess og produkt i organisasjonen når det er hensiktsmessig.

Vegdirektoratet fastsetter overordnede etatsmål for å følge opp miljøforbedringsarbeidet. Målene skal inngå i etatens overordnede styringsdokument, for eksempel i kontraktene mellom vegdirektøren og vegsjefene.

Det enkelte vegkontoret skal fastsette lokale miljømål for å oppfylle Vegvesenets miljøpolitikk. Miljømål og program for oppfølging skal tas inn i kvalitetsplanene, og innarbeides i vegkontorets handlingsprogram.

Miljømålene skal gjennomgås og oppdateres periodisk.

4.4 Anskaffelser/kontrahering

Vegvesenet skal benytte produkter og tjenester som gjennom bruk eller avhending medfører minst mulig miljøbelastning, og unngå bruk av miljøskadelige stoffer.

Statens vegvesen skal stille samme krav til eksterne som interne leveransere. Linjeledelsen er ansvarlig for å sikre at miljøkravene blir fulgt opp av konsulenter og entreprenører som utfører arbeid for etaten.

Innleide og kontraktfestede partnere innenfor planlegging, utførelse eller vedlikehold av veganlegg og øvrig arbeid, skal kunne dokumentere miljøkompetanse. I kontraktfestede oppgaver som er svært kritiske for miljøet, kan det bli stilt krav om sertifisering etter ISO 14000-serien.

4.5 Erfaringsoverføring

Krav til miljø skal innarbeides i retningslinjer, normaler og andre styrende dokumenter innenfor alle sentrale arbeidsområder i etaten. Det skal legges opp til en tilbake-rapportering og dialog med brukerne basert på erfaringer, slik at retningslinjer, normaler og andre kravdokument kan forbedres.

5. Iverksetting og drift

Miljøoppfølgingen er en del av den totale kvalitetsstyringen. (Organisering og ansvar er behandlet i kap. 3.)

Iverksetting skjer ved å etablere, gjennomføre og holde ved like driftsprosedyrer og kontroller for å sikre at Statens vegvesens miljøpolitikk oppfylles og at miljømålene nås.

5.1 Kompetanse

Personell som utfører og leder arbeid som kan forårsake vesentlige miljøpåvirkninger, skal ha den nødvendige kunnskap og ferdighet ut fra opplæring og erfaring. Kompetansen må være oppdatert, blant annet om krav i lover, forskrifter, interne retningslinjer og etatens miljøpolitikk og -mål, samt omfatte forståelse av aktivitetens påvirkning på miljøet. Personellet skal kunne dokumentere miljøkompetansen.

Dette kravet omfatter alle som utfører arbeid for Vegvesenet, uavhengig av om de er tilsatte eller innleid.

Alle medarbeidere skal gis hensiktsmessig opplæring i miljøspørsmål, mest mulig tilpasset sin egen funksjon i etaten for å kunne bedømme egen og andres miljøinnsats. På områder med manglende kompetanse skal det utarbeides opplæringsplaner. Statens vegvesen skal i sine årsplaner legge inn konkrete mål for å styrke kunnskapene om miljø og miljøpåvirkninger.

5.2 Motivering

En forutsetning for at Statens vegvesen skal nå miljømålene er at medarbeiderne er motiverte og engasjerte. Ledelsen skal bevisstgjøre og motivere de tilsatte slik at de får en positiv holdning til aktiv miljøinnsats på sine respektive arbeidsområder.

5.3 Dokumentasjon

Krav, mål og resultater som omhandler miljøet, skal fremgå av dokumentene i miljøstyringssystemet. De skal være identifiserbare, tilgjengelige og vedlikeholdt på en systematisk måte slik at det kan kontrolleres at miljøkravene blir oppfylt, og om miljøstyringen fungerer effektivt.

5.4 Kommunikasjon

Kommunikasjon er viktig i alle ledd i etaten for å oppnå de beste betingelsene for miljøet. Miljø skal stå på dagsorden i alle deler av etatens virksomhet.

Ledelsen skal aktivt kommunisere sitt ansvar på miljøområdet. Ledelsen skal bidra til en toveis kommunikasjon som blant annet bør omhandle miljøaspekter forbundet med etatens aktiviteter og

øke kunnskapen om miljøpolitikk, -mål og -resultater. Kommunikasjonen skal rette seg imot berørte parter, tilsatte og myndigheter innenfor miljøområdet.

5.5 Rapportering

Riktig og rettidig informasjon er vesentlig for miljømessig god utførelse av arbeid, både internt i Vegvesenet og mot omverdenen.

Miljø og miljøstyring skal omtales i «Årsmelding for Statens vegvesen», samt inngå som egne kapitler/punkter i kontraktene. Det skal rapporteres om miljø og miljøstyring i årsrapportene.

Vegkontorene og avdelingene i Vegdirektoratet skal ha sikre rapporteringsrutiner for oppnåelse av lokale miljømål, som også blir fulgt opp ved miljørevisjoner.

6. Måling og evaluering

6.1 Kontroll

Måling og evaluering skal gjennomføres etter opplegget slik det er beskrevet i håndbok 144, nivå A. For utfyllende beskrivelse av punkt 6.1–6.4 se nevnte kvalitetshåndbok.

Det skal kontinuerlig bedømmes hvordan miljøstyringssystemet virker i forhold til miljøpolitikken, -målene, -delmålene for å identifisere muligheter for forbedring (se figur 1.3 og 1.4).

For å kunne kontrollere, overvåke og følge opp aktiviteter som har relevant miljøpåvirkning, skal det etableres prosedyrer for systematisk overvåkning og måling.

6.2 Revisjoner

Vegvesenet skal som del av sitt totale kvalitetssystem, etablere og gjennomføre et program for interne revisjoner. Revisjonene innenfor miljøområdet innarbeides i de samlede revisjonsplanene, og skal gjennomføres etter NS-ISO 10011 og 14010–14012.

Revisjoner skal brukes aktivt som forbedringsverktøy i Statens vegvesen.

6.3 Avvik, korrigerende og forebyggende tiltak

Avvik skal registreres, og det skal umiddelbart iverksettes avviksbehandling. For å hindre at avvik oppstår igjen, skal det iverksettes korrigerende tiltak. Korrigerende tiltak skal utføres av den/de som er ansvarlig for avviket.

Uønsket tendens indikert ved målinger og registreringer, skal vurderes, og det skal iverksettes styrte tiltak for å endre utviklingen.

Uønskede situasjoner/hendelser kan oppstå uten at de nødvendigvis registreres som avvik, men som har potensialet i seg til å bli et avvik. Når slike forhold avdekkes, skal det iverksettes forebyggende tiltak for å hindre at avvik utvikles.

6.4 Registreringer

Registreringer er resultatdokumentasjon (objektive bevis) på i hvilken grad miljøkravene er oppfylt, såvel med hensyn til produktet som tjenesten, og om miljøstyringssystemet fungerer etter sin hensikt.

Registreringer skal foreligge skriftlig, og kan omfatte revisjoner, statusanalyser, resultatrapporter, statistikker eller annet som vedrører ulike ledd i miljøstyringssystemet. Registreringene skal arkiveres.

7. Ledelsens gjennomgang

Vegdirektøren, vegsjefene og ledere på alle nivå i etaten skal årlig foreta en gjennomgang av miljøstyringssystemet for å sikre at det fortsatt er passende og virkningsfullt.

Ledelsen ved den enkelte enhet skal regelmessig gjennomgå måleresultater, revisjonsrapporter og andre relevante data for å vurdere om oppnådde resultater er i samsvar med mål og forventninger, og om miljøstyringssystemet er velegnet, tilstrekkelig og virkningsfullt. Hvis gjennomgangen viser vesentlige negative miljøpåvirkninger, skal det iverksettes tiltak for å fjerne, eventuelt redusere påvirkningene. Tiltakene skal evalueres og dokumenteres.

Ledelsens gjennomgang er grunnlag for kontinuerlig forbedring av miljøpolitikk, -mål, strategier, samt system og opplegg innenfor miljøområdet.

Ledelsens gjennomgang omhandles i årsrapportene.

Vedlegg 1: Terminologi

Begreper definert i NS-ISO 14004 og 14010

I standardene er enkelte av begrepene supplert med merknader.

Kontinuerlig forbedring

Prosess for å bedre miljøstyringssystemet for å oppnå forbedringer i den totale miljøprestasjon i henhold til organisasjonens miljøpolitikk.

Miljø

Omgivelsene for en organisasjons virksomhet, inkludert luft, vann, jord, naturressurser, planteliv, dyreliv, mennesker, og deres innbyrdes forbindelse.

Miljøaspekt

Del av en organisasjons aktiviteter, produkter eller tjenester som kan innvirke på miljøet.

Miljøpåvirkning

Enhver endring i miljøet, enten den er ugunstig eller fordelaktig, som helt eller delvis skyldes en organisasjons aktiviteter, produkter eller tjenester.

Miljøstyringssystem

Den delen av det totale styringssystemet som omfatter organisasjonsstruktur, planleggingsaktiviteter, ansvarsforhold, praksis, prosedyrer, prosesser og ressurser for å utforme, iverksette, oppnå, gjennomgå og holde ved like miljøpolitikken.

Miljørevisjon

Systematisk, dokumentert verifikasjonsprosess for objektivt å skaffe og bedømme bevis for å bestemme om fastsatte miljøaktiviteter, hendelser, tilstander, styringssystemer, eller informasjon om disse sakene stemmer overens med revisjonskriterier, og å formidle resultatene av prosessen til oppdragsgiveren.

Revisjon av miljøstyringssystem

Systematisk og dokumentert prosess for, på en objektiv måte, å fremskaffe og bedømme bevis på om en organisasjons miljøstyringssystem stemmer overens med kriteriene som organisasjonen har fastsatt for revisjon av miljøstyringssystemet, og kommunisere resultatene fra denne prosessen til ledelsen.

Revisjonskriterier

Politikk, praksis, prosedyrer eller krav som revisor sammenligner innsamlede bevis om emnet med.

Miljømål

Overordnet mål, med grunnlag i miljøpolitikken, som en organisasjon har pålagt seg selv å oppnå, og som er kvantifisert når det er mulig.

Miljøprestasjon

Målbare resultater fra miljøstyringssystemet i forbindelse med en organisasjons kontroll over sine miljøaspekter, basert på miljøpolitikken, -målene og -delmålene.

Miljøpolitikk

Organisasjonens erklæring om sine intensjoner og prinsipper med hensyn til sin samlede miljøprestasjon og som setter en ramme for handling og for fastsetting av organisasjonens miljømål og -delmål.

Miljødelmål

Detaljert krav til prestasjon, kvantifisert når det er mulig, som kan stilles til organisasjonen eller deler av den, som fremkommer av miljømålene og som må fastsettes og tilfredsstilles for å oppnå disse målene.

Berørt part

Individ eller gruppe som er opptatt av eller påvirkes av en organisasjons miljøprestasjon.

Organisasjon

Aksjeselskap, konsern, virksomhet, firma, foretak, myndighet eller institusjon eller del eller kombinasjon av slike, enten det er en egen juridisk person eller ikke, offentlig eller privat, som har sine egne funksjoner og administrasjon.

Forebygging av forurensning

Bruk av prosesser, praksis, materialer eller produkter som hindrer, reduserer eller kontrollerer forurensning og som kan omfatte gjenvinning, behandling, prosessendringer, kontrollmekanismer, effektiv bruk av ressurser og erstatning av materialer.

Miljøpolitiske hovedprinsipp

Sektorprinsippet

Alle sektorer har et selvstendig ansvar for å sikre at utvikling og planlegging innenfor sektoren er i tråd med en bærekraftig utvikling.

Kostnadseffektivitet

Miljømålene skal nås til lavest mulig samfunnsmessig kostnad, samtidig som andre viktige samfunns mål som sysselsetting, økonomisk vekst og konkurransevne blir ivaretatt.

Bærekraftig utvikling

En utvikling som tilfredsstillende dagens behov uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillende sine behov. Det er et overordnet mål både for verdenssamfunnet og for de enkelte land, og det innebærer at økonomisk vekst må skje innenfor de grensene som naturen setter.

Føre-var prinsippet

Dersom det er tvil om konsekvensene av et tiltak, skal tvilen komme miljøet tilgode. I alle saker som kan gi miljømessige konsekvenser, skal konsekvensene omtales og vurderes i starten av prosessen. Dette innebærer at man må forutse, forhindre og angripe årsakene til miljøforringelse. Mangel på full vitenskapelig sikkerhet skal ikke benyttes som grunn for å utsette tiltak med sikte på å oppnå miljøforbedring.

Vedlegg 2: Lover, håndbøker, mv.

De mest aktuelle lovene, forskriftene/rundskrivene, stortingsmeldingene, interne håndbøkene og andre dokumenter som Statens vegvesen må forholde seg til i forbindelse med miljø og miljøstyring. Oversikten er ikke fullstendig.

Brukerne må til enhver tid forvise seg om at det er siste og gjeldende utgave av dokumentet som benyttes.

Lover

- Vegloven
- Plan- og bygningsloven
- Arbeidsmiljøloven
- Forurensningsloven
- Produktkontrollloven
- Vassdragsloven
- Vassdragsreguleringsloven
- Jordloven
- Friluftsløven
- Vegtrafikkloven
- Forvaltningsloven
- Naturvernloven
- Konesjonsloven
- Kulturminneløven
- Jordskifteløven
- Kommuneløven
- Kommunehelsetjenesteløven
- Havneløven
- Brannvernloven
- Viltloven
- Reindrifsløven
- Lov om laksefiske og innlandsfiske
- Lov om forsøk i offentlig forvaltning
- Lov om rettshøve mellom grannar
- Lov om skogbruk og skogvern
- Lov om motorisert ferdsel i utmark og vassdrag

**Forskrifter og rundskriv
fra Miljøverndepartementet, oa.**

Kgl res 1996	Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (HMS-forskriften)
Nr. 0490, 1997	Forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy
Rundskriv T-8/79, 1979	Retningslinjer for vegtrafikkstøy – Planlegging og behandling etter bygningsloven
Rundskriv T-8/86, 1986	Retningslinjer for fylkesmannens medvirkning som statlig fagmyndighet for støy ved planer etter bygningsloven og vegloven
Rundskriv T-5/93, 1993	Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging
Rundskriv T-1057, 1994	Retningslinjer for planlegging av riks- og fylkesveger etter plan- og bygningsloven

Håndbøker fra Statens vegvesen

Nr	Tittel	Nivå	Kategori	År
014	Laboratorieundersøkelser	1	Retningslinje	1997
015	Feltundersøkelser	1	Retningslinje	1997
017	Veg- og gateutforming	1	Normal	1992
018	Vegbygging	1	Normal	1998
021	Vegtunneler	1	Normal	1992
040	Vegtrafikkstøy	2	Veiledning	1978
066	Anbudsgrunnlag	1	Retningslinje	1995
080	Vegtrafikkloven	2	Veiledning	1994
081	Erstatningskrav	1	Retningslinje	1998
086	Eiendomsinngrep	1	Forskrift	1981
121	Detaljplaner	1	Normal	1985
126	Plansamarbeid	2	Veiledning	1986
139	Byggeplaner	1	Normal	1990
140	Konsekvensanalyser	1	Retningslinje	1996
148	Kvalitetssikring vegtunneler	1	Retningslinje	1995
149	Prosedyrer for vegtunnelbygging	2	Veiledning	1995
158	Mål og rammestyring	1	Retningslinje	1998
164	Utforming av bruer	2	Veiledning	1992
169	Vegetasjon ved trafikkåre	2	Veiledning	1993
177	Veg og natur	2	Veiledning	1994
189	Trafikkberedskap	2	Veiledning	1995
190	Reklame og trafikkfare	2	Veiledning	1996
192	Roads and nature	2	Veiledning	1996
197	Veg og kulturmiljø	2	Veiledning	1997
211	Avfallshåndtering	1	Retningslinje	1998
214	Helse, miljø og sikkerhet (HMS)	1	Retningslinje	1999

Håndbøkene utgis på to nivåer.

Nivå 1: Forskrifter, normaler og retningslinjer (rødt omslag) er obligatoriske og skal følges.

Nivå 2: Veiledninger, lærebøker og vegdata (blått omslag) bør følges.

Stortingsmeldinger

St meld nr 46 (1988–89)	Miljø og utvikling – <i>Norges oppfølging av Verdenskommisjonens rapport</i>
St meld nr 13 (1992–93)	FN-konferansen om miljø og utvikling Rio de Janeiro
St meld nr 29 (1992–93)	Om nærmiljøpolitikk
St meld nr 29 (1996–97)	Regional planlegging og arealpolitikk
St meld nr 37 (1996–97)	Norsk veg- og vegtrafikkplan 1998–2007
St meld nr 58 (1996–97)	Miljøvernpolitikk for en bærekraft utvikling – <i>Dugnad for framtida</i>
St meld nr 29 (1997–98)	Norges oppfølging av Kyotoprotokollen

Andre dokumenter

SFT 1992 (92:16)	Virksomheter av luftforurensning på helse og miljø – <i>Anbefalte luftkvalitetskriterier</i>
TØI 1996	Miljøhåndboken Del I – Trafikk og miljøtiltak i byer og tettsteder
SFT 1998 (98:03)	Veiledning til forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy
SVV, MISA 1998	Miljøkonvensjoner av betydning for Statens vegvesen
SD 1998	Miljøhandlingsplan for samferdselssektoren 1998

STANDARDER I ISO 14000-SERIEN

SYSTEMRELATERTE STANDARDER

Miljøstyringssystem

NS-EN ISO 14001	Miljøstyringssystem - Spesifikasjon med veiledning *
NS-ISO 14004	Miljøstyringssystem - Generelle retningslinjer om prinsipper, systemer og understøttende teknikker *

Miljørevisjon

NS-EN ISO 14010	Retningslinjer for miljørevisjon - Generelle prinsipper *
NS-EN ISO 14011	Retningslinjer for miljørevisjon - Revisjonsprosedyrer - Revisjon av miljøstyringssystemer *
NS-EN ISO 14012	Retningslinjer for miljørevisjon - Kvalifikasjonskriterier for miljørevisorer *

Miljøprestasjon

ISO/DIS 14031	Retningslinjer for bedømmelse av miljøprestasjon
----------------------	--

Terminologi

NS-ISO 14050	Miljøstyring - Terminologi *
---------------------	------------------------------

PRODUKTRELATERTE STANDARDER

Miljømerking

ISO 14020	Miljømerking og deklarasjoner - Generelle prinsipper
ISO/DIS 14021	Miljømerking og deklarasjoner - Egendeklarerte miljøpåstander - Termer og definisjoner
(ISO 14022)	Miljømerking og deklarasjoner - Egendeklarerte miljøpåstander - Miljømerkesymboler **
(ISO 14023)	Miljømerking og deklarasjoner - Egendeklarerte miljøpåstander - Prove- og verifikasjonsmetoder **
ISO 14024	Miljømerking og deklarasjoner - Programmer for praktiserende - Retningsgivende prinsipper, praksis og sertifiseringsprosedyrer for flerkriterieprogrammer (Type I)
(ISO 14025)	Miljømerking og deklarasjoner - Miljømerking Type III - Retningsgivende prinsipper og prosedyrer **

Livsløpsvurdering

NS-EN ISO 14040	Miljøstyring - Livsløpsvurdering - Prinsipper og rammeverk *
NS-EN ISO 14041	Livsløpsvurdering - Oversiktsanalyse *
ISO/DIS 14042	Livsløpsvurdering - Effekstudie
ISO/DIS 14043	Livsløpsvurdering - Fortolkning
ISO Guide 64	Retningslinjer for å inkludere miljøaspekter i produktstandarder

* Oversatt til norsk
** Ikke tilgjengelig

For ytterligere informasjon kontakt NSF's markedsseksjon, telefon 22 04 92 00

